

Què és l'Estat? Reflexions sobre la violència política

Agustín Guillamón

Desembre de 2015

Podem trobar mil definicions diferents de l'Estat. Però bàsicament es redueixen a dos. Una, àmplia, que parla impròpiament de l'Estat ja en les primeres civilitzacions de Mesopotàmia i Egipte, i després de Grècia i Roma, que no utilitzarem, i que és inadequada per estudiar l'actual societat capitalista en què vivim. Es tracta d'una definició que, en tot cas, necessita qualificar l'Estat amb el mode de producció imperant: Estat esclavista, Estat feudal, Estat capitalista. Una altra, reduïda, en què s'utilitza el concepte actual de l'Estat, o Estat capitalista, o Estat modern, com a poder sobirà absolut o únic a cada país, que és la que aquí utilitzarem.

L'Estat és una forma històrica recent d'organització política de la societat, sorgida fa uns cinc-cents anys, en alguns països, amb la fi del feudalisme, l'auge del mercantilisme i les primeres manifestacions del sistema de producció capitalista. L'aparició de l'Estat suposava la desaparició de les formes feudals d'organització política.

El concepte d'Estat sorgeix amb l'aparició històrica del sistema de producció capitalista. És l'organització política adequada al capitalisme. La projecció d'aquest concepte a les antigues civilitzacions és una anacronisme infèril i confús.

A la societat feudal la sobirania era entesa com una relació jeràrquica entre una pluralitat de poders. El poder del Rei es fonamentava en la fidelitat d'altres poders senyorials i els poders del Rei eren venals, això és, es podien vendre o cedir a la noblesa: l'administració de la justícia, el reclutament de l'exèrcit, la recaptació dels impostos, els bisbats, etcètera, podien ser venuts al millor postor o adjudicats en una complexa xarxa de favors i privilegis. La sobirania residia en una pluralitat de poders, que podien subordinar-se o competir entre si.

L'Estat, en la societat capitalista, converteix la sobirania en un monopoli: l'Estat és l'únic poder polític del país. **L'Estat té el monopoli del poder polític, i en conseqüència pretén el monopoli de la violència, la definició de legalitat i l'administració de la justícia. Qualsevol desafiament a aquest monopoli de la violència es considera com a delinqüència, i atempta contra les lleis i l'ordre capitalistes, i per tant és perseguit, castigat i aniquilat.**

A la societat feudal les relacions socials estaven basades en la dependència personal i el privilegi. En la societat capitalista les relacions socials només poden donar-se entre individus jurídicament lliures i iguals. Aquesta llibertat i igualtat jurídiques (que no de propietat) són indispensables per a la formació i existència d'un proletariat que proveeixi de mà d'obra barata als nous empresaris fabrils. L'obrer ha de ser lliure, també lliure de tota propietat, per poder estar disponible i preparat per llogar-se per un salari a l'amo de la fàbrica. Ha de ser lliure i no tenir cap dependència de la terra que llaurava,

ni cap propietat, per poder ser expulsat per la fam, la pauperització i la misèria cap a les noves concentracions industrials on pugui vendre l'única mercaderia que posseeix: els seus braços, això és, la seva força de treball.

A aquestes noves relacions socials, pròpies del capitalisme, els correspon una nova organització política, diferent de la feudal: un Estat que monopolitza totes les relacions polítiques. En el capitalisme tots els individus són lliures i iguals (jurídicament) i ningú guarda cap dependència política respecte a l'antic senyor feudal o al nou amo de la fàbrica. Totes les relacions polítiques són monopolitzades per l'Estat.

En els modes de producció precapitalistes les relacions de producció eren també relacions de dominació. L'esclau era propietat del seu amo, el servent estava lligat a la terra que treballava o depenia d'un senyor. Aquesta dependència ha desaparegut en el capitalisme. L'Estat és doncs producte de les relacions de producció capitalistes. L'Estat és la forma d'organització específica del poder polític en les societats capitalistes. Hi ha una separació radical entre l'esfera econòmica, la social i la política.

L'Estat monopolitza el poder, la violència i les relacions polítiques entre els individus en les societats en què el mode de producció capitalista és el dominant. A diferència del que succeïa amb les institucions polítiques precapitalistes, l'Estat NO ÉS UNA RELACIÓ DE PRODUCCIÓ. En el sistema de producció capitalista el capital no és només els diners, o les fàbriques, o les maquinàries; el capital és també una **relació social de producció**, i precisament la que es dona entre els proletaris, venedors de la seva força de treball per un salari, i els capitalistes, compradors de la mercaderia "força de treball". L'Estat ha de garantir el manteniment i reproducció de les condicions que possibiliten l'existència d'aquestes relacions socials de producció, és a dir, la compra-venda de la mercaderia força de treball.

L'Estat ha sorgit recentment, fa uns cinc-cents anys, i desapareixerà amb les relacions de producció capitalistes. L'Estat ja que no és etern, ha tingut un origen molt recent i tindrà una fi, més o menys propera.

La teoria política de l'Estat va néixer a l'Anglaterra del segle XVII, paral·lelament a aquest procés històric conegut com la Revolució Industrial, amb Hobbes.

Hobbes no és només el primer teòric, des del punt de vista cronològic, sinó que tota la problemàtica actual sobre l'Estat està ja en Hobbes (i en Locke).

Des de Plató fins a Maquiavel la teoria política preestatal caracteritza el poder polític i la comunitat com una cosa NATURAL, i identifica comunitat civil i comunitat política. Des de Hobbes la teoria política estatal defineix l'Estat com un ens ARTIFICIAL, separa els conceptes de comunitat civil (societat civil) i comunitat política (Estat) i planteja la qüestió de la reproducció del poder polític.

L'Estat sorgeix des d'una contradicció, que li dona origen i raó de ser, entre la defensa teòrica del bé comú o general i la defensa pràctica de l'interès d'una minoria. **La contradicció existent entre la il·lusió de defensar l'interès general i la defensa real dels interessos de classe de la burgesia.** La raó de ser de l'Estat no és altra que garantir la reproducció de les relacions socials de producció capitalistes. L'Estat, per aquesta mateixa raó, és incapaç de superar la contradicció existent entre la defensa de l'interès general (i històric) de la societat (i de l'espècie humana), que en teoria afirma defensar, i els interessos immediats del capital i la seva reproducció, que en la pràctica són el seu objectiu prioritari i exclusiu. L'Estat no pot confessar la seva incapacitat per enfrontar-se als interessos immediats de reproducció del capital, ni la seva permanent necessitat d'impulsar el cicle de valorització, que suposa esgotar els recursos naturals, contaminar el planeta fins a nivells suïcides, hipotecar l'avenir de les futures generacions i posar en perill la continuïtat de l'espècie humana.

No obstant això, l'Estat, cosificat en les seves institucions, és la màscara de la societat, amb aparença d'una força externa moguda per una racionalitat superior, que encarna un ordre just al que serveix com a àrbitre neutral. Aquesta fetitxització de l'Estat **PERMET** que les relacions socials de producció capitalistes apareguin com a meres relacions econòmiques, no coactives, al mateix temps que **DESAPAREIX** el caràcter opressiu de les institucions estatals. Al mercat, treballador i empresari apareixen com a individus lliures, que realitzen un intercanvi "purament" econòmic: el treballador ven la seva força de treball a canvi d'un salari. En aquest intercanvi lliure, "només" econòmic, ha desaparegut tota coacció, i l'Estat no ha intervingut per a res: no està, ha desaparegut.

L'escissió entre allò públic i allò privat és una condició necessària de les relacions de producció capitalistes, perquè només així **APAREIXEN** com acords lliures entre individus jurídicament lliures i iguals, en què la violència, monopolitzada per l'Estat, ha desaparegut d'escena. De tot això en resulta una **CONTRADICCIO** entre l'Estat **COM FETITXE**, que ha d'ocultar el seu monopoli de la violència, i la coacció permanentment exercida sobre el proletariat per garantir les relacions de producció capitalistes, és a dir, de manteniment de les condicions d'explotació del proletariat per el capital; i l'Estat **COM ORGANITZADOR DEL CONSENS** social i de la legalitat, que convoca eleccions lliures, permet partits i associacions obreres, legisla conquestes laborals com l'assistència sanitària, pensions, horaris, etcètera.

En cas de crisi l'Estat capitalista revela immediatament que és abans Estat capitalista que Estat nacional, de pobles o ciutadans. **El component coactiu de l'Estat, lligat a la dominació de classe, és la ESSÈNCIA FONAMENTAL d'aquest, que apareix diàfana quan consens social i legitimació estatal són sacrificats a l'altar de la submissió del proletariat a l'explotació del capital.**

L'Estat sorgeix d'aquesta relació contradictòria. Pretén ocultar el seu paper repressor, com a garant de la dominació de classe mitjançant el monopoli de la violència, alhora que vol aparèixer com a organitzador del consens de la societat civil, que al seu torn legitima l'Estat com a àrbitre neutral. Amb això l'Estat enforteix més el seu domini ideològic i aconsegueix un domini més complet i encobert de la societat civil. **L'Estat, per descomptat, criminalitza tota violència política (revolucionària o no) que escapi al seu monopoli.**

Les institucions fonamentals de l'Estat són l'exèrcit permanent i la burocràcia. Les tasques de l'exèrcit són la defensa de les fronteres territorials enfront d'altres estats, les conquestes imperialistes, per ampliar els mercats i acaparar matèries primeres, i sobretot la garantia última de l'ordre establert davant la subversió obrera i les insurreccions proletàries. Les tasques de la burocràcia són l'administració de totes aquelles funcions que la burgesia delega en l'Estat: educació, policia, salut pública, presons, correu, ferrocarrils, carreteres ... El funcionari de l'Estat, des del mestre d'escola al catedràtic, del policia al ministre, del carter al metge exerceixen funcions necessàries per a la bona marxa dels negocis de la burgesia, mentre no siguin un bon negoci per a aquesta, i en aquest cas es privatitzen.

L'Estat és l'ORGANITZACIÓ del domini polític, de la coacció permanent i de l'explotació econòmica del proletariat pel capital.

L'Estat no és doncs una màquina o instrument que pugui utilitzar-se en un doble sentit: ahir per explotar el proletariat, demà per emancipar el proletariat i oprimir la burgesia. No és una màquina que pugui conquerir-se, ni que pugui fer-se servir a caprici del maquinista de torn. **El proletariat no pot conquistar l'Estat, perquè és l'ORGANITZACIÓ política del capital: ha de destruir-ho.** Si un partit enforteix o reconstrueix l'Estat, o es limita a conquerir l'Estat, no estem davant d'una revolució proletària, sinó davant d'una altra forma de capitalisme. L'exemple històric més destacat

va ser el capitalisme d'Estat de l'extinta Unió Soviètica. L'Estat no pot ser ABOLIT de la nit al dia per un decret "revolucionari", o per un acord social de la majoria de la societat, perquè és l'organització política del capital i de les seves relacions socials de producció: cal DESTRUÏR aquestes relacions socials de producció i la seva organització política: l'Estat. L'Estat no pot ser parcialment substituït i parcialment utilitzat (com un semi-Estat obrer) pel proletariat contra el capital, en una fase de transició entre el capitalisme i el comunisme, esperant que es S'EXTINGEIXI com una flama sense oxigen, perquè l'Estat és l'organització política del capital i garanteix les relacions socials de producció capitalistes. No hi ha una semiorganització del capital ni una semigarantia de les relacions socials de producció, i ja hem dit que la màquina Estat no pot utilitzar-se, ni semi-utilitzar-se en un doble sentit, ara per explotar o semi-explotar el proletariat, demà per emancipar-lo o semi-emancipar-lo. L'Estat és l'organització política total i totalitària del capital (i de la seva permanent reproducció) per explotar el proletariat. El proletariat no pot usar, ni semiusar per extingir; ni abolir, ja sigui per decret, acord mutu, o votació, l'Estat: només pot destruir-lo.

El proletariat ha de destruir l'Estat perquè aquest és l'organització política de l'explotació econòmica del treball assalariat. La destrucció de l'Estat és l'inici d'una revolució proletària.

Què substitueix a l'Estat?

L'administració de les coses i de les prioritats de la societat en el comunisme. Però la revolució proletària no és una qüestió de partits o d'organització. No són les organitzacions qui fan la revolució, sinó que és la revolució qui crea les formes d'organització de classe apropiades. El que determina la possibilitat del comunisme és un alt desenvolupament de les forces productives i l'extensió de la condició de proletari. Els problemes organitzatius no poden plantejar-se al marge de qui els organitza i dels problemes que es plantegen en cada moment. No hi ha regles, ni fórmules màgiques, ni garanties contra la burocratització i la contrarevolució. Els buròcrates solen ser experts en organització, en benefici propi, al marge de l'interès general de la societat. L'experiència històrica del proletariat assenyalava els soviets russos de 1905 i 1917, els rater alemanys de 1918-1920 i els comitès espanyols de 1936, és a dir, l'organització del proletariat en consells obrers com la forma organitzativa revolucionària de la classe obrera.

Estem doncs parlant no de tal o qual forma organitzativa de comitè o de consell, sinó de l'organització consellista de la societat. Els consells no representen als obrers, SÓN EL PROLETARIAT ORGANITZAT. És un òrgan de classe i de lluita. No és un òrgan polític, i per tant no és democràtic ni dictatorial, està més enllà de la política, i evita la separació entre el públic i el privat característica del capitalisme.

Soviets, raters i comitès van fracassar en el passat, però han existit, demostrant la capacitat del proletariat per dirigir i gestionar fàbriques, ciutats i països; assenyalant també els seus límits, ELS SEUS ERRORS i les seves limitacions. Han sorgit sempre que el proletariat revolucionari s'ha alçat contra la barbàrie capitalista. Han estat la resposta obrera al buit deixat per la burgesia, més que resultat de la radicalització del combat.

La ideologia consellista contempla els consells com a meta i no només com un moment de la transició al comunisme. Els consellistes substitueixen el concepte "partit" dels leninistes pel concepte "consell". Les dues ideologies són estèrils, perquè d'acord amb el vell i contundent crit de l'Associació Internacional dels Treballadors:

l'emancipació dels treballadors serà obra dels propis treballadors, o no serà. Els consells, o les organitzacions que en cada moment creu el proletariat, seran només el que aconseguixin fer en el combat per destruir l'Estat i arribar al comunisme.

Estem parlant de la constitució del proletariat en classe, i per tant, en organisme revolucionari autònom, independent de la burgesia i oposat al partit contrarevolucionari del capital, que orienta tots els seus esforços cap a la total i definitiva destrucció de l'Estat, és a dir, a la destrucció de l'organització política del capitalisme, substituïda per una nova organització política de la societat comunista, que condueix a l'extinció de totes les classes socials.

Agustín Guillamón



**Per a contactar amb nosaltres: germinal@yahoo.es
Visita la pàgina web: <http://grupgerminal.org/?q=node/517>**